

เพศสภาพกับเครือข่ายการย้ายถิ่น: แรงงานมลายูย้ายถิ่นใน ประเทศมาเลเซีย

Gender and Migration Networks: Nanyu migrant workers in Malaysia¹

สุทธิพร บุญมา²

บทคัดย่อ

เพศสภาพมีความสำคัญต่อการย้ายถิ่น บทความนี้อาศัยข้อมูลภาคสนาม ที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากแรงงานมลายูที่ย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในร้านอาหารต้มยำที่ประเทศมาเลเซีย บทความนี้วัดวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ทางเพศสภาพที่มีผลต่อเครือข่ายการย้ายถิ่น ซึ่งเครือข่ายการย้ายถิ่นมีความแตกต่างกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในตำแหน่งภายในเครือข่าย การเข้าถึงเครือข่ายที่มีการแบ่งแยกตามเพศสภาพ การศึกษาพบว่าผู้ชายและผู้หญิงมีการเข้าถึงรูปแบบของเครือข่ายที่ต่างกันในการย้ายถิ่นครั้งแรก โดยผู้ชายจะได้รับความช่วยเหลือผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลาย แต่ผู้หญิงได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ถึงแม้ว่าผู้หญิงจะทำการตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยตัวเอง แต่ต้องให้ได้รับอนุญาตจากครอบครัวก่อนเสมอ ครอบครัวของผู้หญิงจะยินยอมให้ผู้หญิงย้ายถิ่นไปกับญาติพี่น้องที่เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ ผู้หญิงอาศัยเครือข่ายจากเพศเดียวกันมากกว่าผู้ชายในการย้ายถิ่นครั้งแรก การย้ายถิ่นภายในประเทศมาเลเซียทั้งผู้ชายและผู้หญิงอาศัยเครือข่ายเพศเดียวกันเหมือนกัน แต่ผู้หญิงไม่นิยมย้ายถิ่นภายในประเทศมาเลเซียบ่อยเท่าผู้ชาย แม้ว่าจะมีเครือข่ายที่มากขึ้น

คำสำคัญ : เครือข่ายการย้ายถิ่น, เพศสภาพ, แรงงานข้ามชาติไทย, การย้ายถิ่นของแรงงานมาเลเซีย

¹ บทความนี้นำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับชาติชุมชน ชุมชน คนได้ ครั้งที่ 3 เลี่ยงจากผู้ใช้สิทธิขาดแดนใต้
² ดร. สาขาสังคมศาสตร์ หน่วยงานวิจัยการศึกษาข้ามแดน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

Abstract

Gender is critical in shaping migration. Drawing up examples based on fieldwork of Nayu workers to work in Tom Yam Restaurants in Malaysia. This paper examines how gender relations influence and is influenced by migration networks. It argues that within migration networks there are differences between men and women in terms of position in the networks, and their access to networks on the basis of sexual difference. This study found that men and women are likely to access the different forms of networks when they first migrate. Men are offered help for the first time through their multiple social ties. In contrast, almost all women receive help from strong ties contacts and close ties in Thailand. Although women make their own decision to migrate, permission is needed from the women's parents first. Normally, parents allow them to migrate only with the strong or close ties with whom they have a high level of trust. Young women are more dependent on gender-based migration networks than their male counterparts. Moving within Malaysia, female migrant workers do not move within Malaysia as frequently as male workers from their increasing networks in Malaysia.

Keywords : Migration network, gender, Thai migrant worker, labour migration, Malaysia

1. บทนำ

กระแสการย้ายถิ่นของแรงงานมลายูไปทำงานในประเทศมาเลเซียนั้นไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมมลายูจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย คนมลายูในพื้นที่ที่มีการข้ามชายแดนตั้งแต่อดีตก่อนที่ดินแดนมลายูได้ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษในปี คศ. 1909 สยามและอังกฤษได้ทำข้อตกลงปักปันเขตแดนรัฐกลันตัน เกดะห์ ตรังกานุ และปะลิสเป็นของอังกฤษ ส่วนพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลาเป็นดินแดนของประเทศไทย ซึ่งการปักปันเขตแดนครั้งนั้นเป็นการแยกเขตแดนของคนไทยมลายูออกจาก

โลกมลายู แต่เส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยมาเลเซียเป็นเพียงเส้นเขตแดนทางการเมืองการปกครองเท่านั้น ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยมลายูกับคนมาเลย์ในประเทศมาเลเซียยังคงมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีพรมแดนของชาติ ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่มีมาแต่อดีตทำให้คนไทยมลายูเดินทางข้ามชายแดน เพื่อการดำเนินการธุรกิจและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับญาติพี่น้องในประเทศมาเลเซียจนถึงปัจจุบัน

การศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มการย้ายถิ่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเข้าไปในประเทศมาเลเซีย ของคำฉนวน นวลสนอง และคณะ (2552) พบว่า ปัจจุบันการย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียของคนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถจำแนกเป็นประเภทของการเข้าไปทำงานสำคัญดังนี้ 1) รับจ้างทำนา คนไทยพุทธและมุสลิมเข้าไปรับจ้างดำนา เก็บข้าว และตีข้าวในรัฐเกดะห์ซึ่งเป็นพื้นที่การทำนามากที่สุดของมาเลเซีย 2) ทำงานในร้านอาหาร มาเลเซียมีร้านอาหารไทยเป็นจำนวนมากทั่วประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะกัวลาลัมเปอร์ 3) รับจ้างกรีดยางอยู่กระจายทั่วไปในรัฐตอนเหนือมาเลเซีย 4) รับจ้างก่อสร้าง แรงงานคนไทยจากทุกพื้นที่เข้าไปทำงานก่อสร้างในพื้นที่รัฐชายแดนมาเลเซีย และ 5) รับจ้างประมง แรงงานไทยจากชายแดนภาคใต้เข้าไปทำงานเป็นลูกเรือประมงที่กัวลาปะลิส และเกาะลังกาวี และการศึกษาเรื่อง "ผู้หญิง" มลายูมุสลิมชายแดนใต้ : แรงงานรับจ้างนอกระบบในประเทศมาเลเซีย พบว่า มีผู้หญิงมลายูจำนวนมากเดินทางเข้าไปทำงานรับจ้างในร้านอาหารต้มยำในประเทศมาเลเซียอาศัยความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับลึก ทั้งเครือข่ายเครือญาติและเครือข่ายการเป็นคนบ้านเดียวกัน (พรพันธุ์ เขมคุณาคัย และศุภรัตน์ พินสุวรรณ, 2552) จากผลการศึกษานี้ ชี้ให้เห็นว่าการย้ายถิ่นของแรงงานไทยที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียมีลักษณะงานที่หลากหลายที่เป็นงานภาคการเกษตรกรรม และงานภาคบริการ ซึ่งเข้าไปทำงานในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซียที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย ขณะทำงานในร้านอาหารต้มยำมีการกระจายตัวทั่วไปในประเทศมาเลเซีย และแรงงานไทยที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่เป็นแรงงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นคนไทยมลายูทั้งผู้ชายและผู้หญิง เนื่องจากมีภาษาและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกับคนมาเลเซียในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

ร้านต้มยำกุ้งเป็นประเพณีร้อนในพ.ศ. 2549 สมัย พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีกล่าวถึงต้มยำกุ้งมาเลย์เป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุนการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อมุ่งแยกดินแดน ธุรกิจร้านอาหารไทยหรือที่เรียกว่าร้านต้มยำ

เป็นที่รู้กันอย่างแพร่หลายในประเทศไทยในครั้งนั้น ซึ่งมีการประมาณการว่ามีร้านต้มยำในประเทศมาเลเซีย จำนวน 5.000 ร้าน และมีแรงงานไทยมลายูในธุรกิจนี้ ประมาณ 100.000-150.000 คน (Rahimmula, 2008) ธุรกิจร้านต้มยำเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการค้าที่ย้ายถิ่นแรงงานที่สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนไทยมลายูพลัดถิ่นและคนไทยมลายูจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ธุรกิจร้านต้มยำเป็นธุรกิจที่สร้างความต้องการแรงงานไทยมลายู และขยายอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยมลายูในการดำเนินธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศมาเลเซีย คนไทยมลายูนิยมเป็นผู้ประกอบการร้านอาหารต้มยำซึ่งเป็นธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กหรือธุรกิจครอบครัวที่เป็นธุรกิจของผู้ย้ายถิ่นไทยมลายูในมาเลเซีย (Bunmak, 2010)

เครือข่ายของผู้ย้ายถิ่นคือสายใยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เชื่อมโยงผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ผู้ที่เคยย้ายถิ่นข้ามชาติ และผู้ที่ไม่เคยย้ายถิ่นข้ามชาติ ทั้งที่อาศัยอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และประเทศมาเลเซียเข้าด้วยกัน โดยผ่านความสัมพันธ์ในรูปเครือญาติ เพื่อน หรือคนมลายู เครือข่ายนี้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกระบวนการย้ายถิ่นข้ามชาติ (สุทธิพร บุญมาก, 2554) การมีเครือข่ายทางสังคมจะช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลตอบแทนที่จะได้จากการย้ายถิ่นนั้น ผู้ที่ย้ายถิ่นข้ามชาติจะทราบถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งงาน สภาพการทำงาน วิธีการเดินทาง สภาพความเป็นอยู่ในถิ่นต้นทางก่อนที่จะเดินทางข้ามชาติจากเครือข่ายทางสังคม ซึ่งทำให้คนไทยมลายูที่จะย้ายถิ่นข้ามชาติมีความสะดวกหรือลดต้นทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินลดลงด้วยเครือข่ายทางสังคม นอกจากนั้น เครือข่ายทางสังคมยังช่วยให้การย้ายถิ่นข้ามชาติลดความเสี่ยงจากการถูกหลอกลวง ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะย้ายถิ่นมากกว่าการไม่มีเครือข่ายทางสังคม (Bunmak, 2010)

เครือข่ายทางสังคมนั้นเปรียบเสมือนเส้นใยแมงมุมที่มีการถักทอเชื่อมโยงระหว่างกัน และกัน และยังมีกรขยายวงกว้างออกไปอีกเรื่อยๆ ทำให้มีความสัมพันธ์และโครงสร้างของเครือข่ายอย่างเป็นลูกโซ่ เครือข่ายทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ และต่อผู้ย้ายถิ่นทั้งก่อนการเคลื่อนย้าย ระหว่างการเคลื่อนย้าย และภายหลังการเคลื่อนย้าย บทความนี้จะอธิบายถึงเพศสภาพที่มีต่อการสร้างเครือข่ายการย้ายถิ่นในกระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศของแรงงานมลายูที่ทำงานในร้านอาหารต้มยำที่ประเทศมาเลเซีย ประสพการณ์ที่แตกต่างกันของแรงงานมลายูผู้ชายและผู้หญิง เพศสภาพที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายการย้ายถิ่นซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างทางเพศระหว่างแรงงานผู้ชายและผู้หญิงมลายู ในการสร้าง และใช้เครือข่ายการย้ายถิ่นระหว่างกระบวนการย้ายถิ่น

2. ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณา เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นพลวัตด้วยพื้นฐานการเข้าใจมนุษย์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ (Gubrium and Holstein, 1997) ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพนั้นสามารถช่วยให้เข้าถึงความถี่จริงของประสบการณ์จริงของมนุษย์และสังคม เนื่องจากเป็นกระบวนการวิจัยที่ให้ความสำคัญในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมจากมุมมองการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล อย่างไรก็ตามเทคนิควิธีการเก็บข้อมูลอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นก็มีข้อจำกัดของตัวเอง การใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายจะช่วยให้ลดข้อจำกัดนั้นได้ (Fetterman, 1998 : Berg, 2004) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงเลือกใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในเขตที่เป็นศูนย์กลางของร้านอาหารต้มยำที่กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เป็นระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2551 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษามีเครือข่ายคนไทยมลายูปลัดถิ่นในประเทศมาเลเซียจากการทำวิจัยครั้งก่อน ผู้ศึกษาจะเริ่มต้นการสุ่มตัวอย่างจากเครือข่ายเดิมด้วยเทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ snowballing technique เทคนิคนี้จะถูกใช้เมื่อประชากรไม่มีความแน่ชัดว่าเป็นใครและมีความยุ่งยากในการค้นหาด้วยวิธีการอื่นๆ (Sarantakos, 2005) เมื่อจบสิ้นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจะถูกถามเพื่อให้แนะนำผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ ภายในเครือข่ายทางสังคมของเขา ซึ่งนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานไทยมลายูที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย จำนวน 60 คน ผู้ประกอบการร้านอาหารต้มยำ จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นคนไทยมลายูที่ตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศมาเลเซียและผู้ศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นประจำ ทั้งนี้ยังรวมถึงการเป็นลูกค้าประจำของร้านต้มยำที่ผู้ให้ข้อมูลทำงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารต่างๆ จะถูกจัดเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบตามเนื้อหา ข้อมูลภาคสนามถูกบันทึกด้วยอักษร ผู้ศึกษาอ่านข้อมูลทั้งหมดแล้วทำการให้รหัสตัวแปรของเนื้อหา และแนวคิด เพื่อทำการจัดกลุ่มของเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ข้อมูลถูกตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้จากบริบทต่างๆ เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นรวมไปถึงบันทึกภาคสนามจากบันทึกประจำวันของผู้ศึกษาและบันทึกการสังเกต เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและขยายบริบทจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. ผลการศึกษา

ในประเทศไทย ระบบชายเป็นใหญ่ครอบงำความสัมพันธ์ทางสังคมทุกรูปแบบในสังคม การจำกัดพื้นที่ของผู้หญิงในพื้นที่ครอบครัว และการจำกัดโอกาสของผู้หญิงในการเข้ามีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะยังคงดำรงอยู่ในหลายมิติ ผู้หญิงในครอบครัว โดยเฉพาะผู้หญิงโสดไม่มีอิสระเพราะบทบาทการควบคุมของพ่อ ซึ่งระบบอำนาจในครอบครัวนั้น พ่อในฐานะที่เป็นผู้ชายมีอำนาจเหนือการตัดสินใจของผู้หญิงโสดมากกว่าผู้ชายโสด

ในฐานะที่ระบบความสัมพันธ์แบบชายเป็นใหญ่มีอิทธิพลครอบงำในวิถีชีวิต โดยเฉพาะลูกสาวจะไม่มีอิสระในการตัดสินใจย้ายถิ่นของตนเองซึ่งต่างจากลูกผู้ชาย การตัดสินใจย้ายถิ่นของผู้หญิงนั้นอยู่ภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ของบทบาททางเพศ กล่าวคือ ผู้หญิงควรจะอยู่กับพ่อแม่ที่บ้าน ในทางกลับกันผู้ชายนั้นมีอิสระในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ แต่มีการจำกัดโอกาสไม่ให้ผู้หญิงเข้าถึงสาธารณะเช่นเดียวกับผู้ชาย และผู้ชายยังควบคุมผู้หญิงในการเข้าถึงกระบวนการย้ายถิ่นและการจ้างงานในมาเลเซีย

การศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นแรงงานระหว่างประเทศ ค้นพบว่าการตัดสินใจย้ายถิ่นมีความแตกต่างกันระหว่างผู้ชายและหญิง กล่าวคือ แรงงานผู้หญิงไม่มีอิสระในการตัดสินใจด้วยตัวเองในการเคลื่อนย้าย ซึ่ง Klanarong (2003) ค้นพบว่า ครอบครัว และสามีมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศของลูกสาวและภรรยา เช่นเดียวกับการศึกษาของ Rudnick (2009) ค้นพบว่าผู้หญิงบังคลาเทศมาทำงานที่ประเทศมาเลเซียด้วยคำยินยอม และการตัดสินใจร่วมจากครอบครัว ทั้งนี้การได้รับคำยินยอมจากครอบครัวไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะยอมรับให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกประเทศที่ไกลจากครอบครัว

เพศสภาพกับการย้ายถิ่นไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

เครือข่ายการย้ายถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย แต่แรงงานผู้ชายและผู้หญิงมีการเข้าถึงเครือข่ายการย้ายถิ่นที่แตกต่างกันในการทำงานครั้งแรก โดยผู้ชายจะได้รับความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นครั้งแรกผ่านสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลายในเครือข่าย ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวทั้งผู้ชายและผู้หญิงญาติพี่น้อง เพื่อน คนร่วมหมู่บ้าน และผู้ประกอบการร้านอาหาร ขณะที่แรงงานผู้หญิงส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว และญาติพี่น้องที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงยังคงตัดสินใจในการย้ายถิ่น

ด้วยตัวเอง แต่ต้องขออนุญาตจากครอบครัวโดยเฉพาะผู้เป็นพ่อ ครอบครัวของผู้หญิงจะอนุญาตให้ผู้หญิงย้ายถิ่นไปทำงานเฉพาะกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือสูง การย้ายถิ่นข้ามแดนมีความเสี่ยงสูงต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการย้ายถิ่น บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือต่อผู้ย้ายถิ่นใหม่ต้องมีความรับผิดชอบต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้ย้ายถิ่นใหม่ รวมถึงครอบครัวของผู้ย้ายถิ่นด้วย ดังนั้น ครอบครัวของผู้ย้ายถิ่นใหม่จะมีความเชื่อมั่นและอนุญาตให้ลูกสาวย้ายถิ่นข้ามแดนไปกับบุคคลที่ครอบครัวไว้วางใจ ซึ่งแตกต่างจากแรงงานผู้ชายที่ครอบครัวไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อภัยอันตรายจากการย้ายถิ่นเพราะความเป็นชาย

อย่างไรก็ตามมีแรงงานหญิงมลายูย้ายถิ่นจำนวนหนึ่งที่ได้รับการช่วยเหลือให้มาทำงานในประเทศมาเลเซียจากบุคคลที่ไม่ใช่ญาติพี่น้อง เช่น เพื่อน และเจ้าของร้านอาหารในหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ของแรงงานหญิงมลายูที่จะถูกพ่อแม่ปฏิเสธไม่ให้ไปทำงานข้ามแดน อย่างไรก็ตามแรงงานหญิงมลายูย้ายถิ่นมีกลวิธีในการเจรจาต่อรองกับพ่อแม่ โดยการนำบุคคลที่มีอำนาจ และเป็นที่ยอมรับในหมู่บ้านมาช่วยในการต่อรองกับพ่อแม่ เพื่อเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย การเจรจาต่อรองนี้ส่วนใหญ่แรงงานหญิงมลายูที่ต้องการไปทำงานที่มาเลเซียจะขอให้ภรรยาเจ้าของร้านอาหารตั้มย៉าที่เป็นคนมลายูในหมู่บ้านมาช่วยขออนุญาตกับครอบครัว และรับรองความปลอดภัยในชีวิตและการทำงานในประเทศมาเลเซีย บุคคลที่มีความเชื่อถือสูงคือโอกาสที่จะได้รับอนุญาตจากครอบครัวให้ไปทำงานในมาเลเซียด้วย ถ้าบุคคลนั้นไม่มีญาติพี่น้องที่สามารถช่วยให้เธอเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย

ในทางตรงข้าม แรงงานผู้ชายมลายูสามารถได้รับความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่หลากหลายในเครือข่ายการย้ายถิ่น เขาสามารถเข้าสู่กระบวนการย้ายถิ่นกับใครก็ได้ถ้าบุคคลนั้นสามารถให้ความช่วยเหลือไปทำงานข้ามแดน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า แรงงานผู้ชายมลายูมีโอกาสมากกว่าในการเข้าถึงตลาดแรงงานในมาเลเซีย การย้ายถิ่นของผู้ชายมลายูในครั้งแรกมีความยุ่งยากน้อยกว่าผู้หญิง เขาไม่ต้องเจรจาต่อรองกับครอบครัว เพื่อขออนุญาตไปทำงานข้ามแดน บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นไม่จำเป็นต้องเป็นญาติพี่น้องกับเขาเช่นกัน ครอบครัวของแรงงานผู้ชายมลายูไม่มีความกังวลใดๆ ต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการย้ายถิ่นของลูกชาย ทำให้แรงงานผู้ชายมลายูมีอิสรภาพในการย้ายถิ่นมากกว่าผู้หญิงทั้งนี้เนื่องจากผู้ชายไม่ได้ถูกควบคุมจากบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมเหมือนผู้หญิงมลายู

การที่แรงงานผู้ขายมลายูสามารถได้รับความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นจากบุคคลที่
หลากหลายในชุมชนนั้น เนื่องจากผู้ขายมีพื้นที่สาธารณะในชุมชนมากกว่าผู้หญิง พวกเขา
มีการพบปะเพื่อนฝูงที่ร้านน้ำชาในชุมชน แต่กิจกรรมของผู้หญิงส่วนมากจำกัดอยู่ภายใน
ครอบครัว และเพื่อนบ้าน เพราะผู้หญิงไม่ได้รับอนุญาตให้อยู่ห่างไกลผู้ปกครอง Lertrit
(1992) กล่าวว่า ผู้หญิงมลายูส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่บ้านของตน แต่ผู้ขายนั้นมีโอกาสในการไป
ใช้พื้นที่สาธารณะทั้งในและนอกหมู่บ้าน จากเหตุผลดังกล่าวนี้ กล่าวได้ว่า แรงงานผู้หญิง
มลายูได้รับความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นน้อยกว่าแรงงานผู้ขายมลายูที่มีบุคคลที่ให้ความ
ช่วยเหลือในการย้ายถิ่นที่หลากหลาย ไม่จำกัดเฉพาะญาติพี่น้อง แต่รวมถึงเพื่อน และคนอื่นๆ
ภายในและนอกชุมชน ประกอบกับบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงถูกจำกัดโอกาสในการ
เคลื่อนย้ายจากบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรม การที่ผู้หญิงต้องการย้ายถิ่นจึงต้องอาศัย
กลวิธีในการเข้าถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด หรือเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ
เพื่อให้ครอบครัวอนุญาตให้เดินทางไปทำงานข้ามแดน

การย้ายถิ่นครั้งแรก แรงงานผู้หญิงมลายูส่วนใหญ่อาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติ
ที่เป็นผู้หญิงด้วยกันในการช่วยเหลือให้ไปทำงานในมาเลเซีย พวกเธอถูกนำพาเข้าสู่ตลาด
แรงงานในร้านอาหารต้มยำด้วยสายใยระหว่างผู้หญิงด้วยกัน บุคคลที่ช่วยเหลือให้แรงงาน
ผู้หญิงข้ามแดนไปทำงานในมาเลเซียครั้งแรกนั้นเป็นผู้หญิงจากหมู่บ้านเดียวกันซึ่งเป็นลูกจ้าง
ในร้านอาหารต้มยำ และมีประสบการณ์ย้ายถิ่นมากพอที่สามารถช่วยผู้อื่นเข้าไปทำงานด้วย
หรือกรรยาเจ้าของร้าน พวกเธอจะยื่นข้อเสนอตำแหน่งงานให้กับญาติพี่น้องที่เป็นผู้หญิง
ด้วยกันระหว่างที่เธอเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านหรือใช้โทรศัพท์ในการติดต่อ พวกเธอจะยื่น
ข้อเสนอตำแหน่งงานว่างให้กับสมาชิกในครอบครัว และญาติของตนเป็นลำดับแรก ถ้าไม่มี
สมาชิกและญาติในครอบครัวสนใจที่จะไปทำงานด้วย เธอก็จะแนะนำให้เพื่อนผู้หญิงที่ว่างงาน
ในหมู่บ้านซึ่งจะเป็นเพื่อนรุ่นเดียวกันเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย แต่การช่วยเหลือเพื่อน
จากเพื่อนนั้นจะไม่ใช่ยอมรับของครอบครัวผู้หญิงมลายูที่จะย้ายถิ่นครั้งแรก ทำให้ผู้หญิง
ที่ถูกชักชวนให้ไปทำงานข้ามแดนต้องขอให้กรรยาเจ้าของร้านอาหารต้มยำมาช่วยในการเจรจา
ต่อรองกับครอบครัวของผู้หญิงย้ายถิ่นครั้งแรก เพื่อให้ครอบครัวของเธออนุญาตให้เธอไป
ทำงานต่างแดน

ในขณะที่การย้ายถิ่นครั้งแรกของผู้ขายไม่ได้อาศัยความช่วยเหลือเฉพาะเครือข่าย การย้ายถิ่นจากผู้ขาย ไม่ว่าผู้ขายหรือผู้หญิงสามารถให้ความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นแก่แรงงานผู้ขายมลายูเช่นกัน ทำให้โอกาสการเข้าถึงตลาดแรงงานในประเทศมาเลเซียของผู้ขายมีทางเลือกมากกว่าผู้หญิง นอกจากนี้บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสามารถเป็นบุคคลที่มีอยู่เท่ากันหรือน้อยกว่าก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมการยอมรับที่สังคมมลายูมีต่อความเป็นชายที่สามารถเผชิญปัญหาต่างๆได้ ในขณะที่เขาอยู่ห่างไกลจากครอบครัว การได้รับความช่วยเหลือเพื่อย้ายถิ่นของผู้ขายจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ด้วยอย่างหลากหลาย และไม่จำกัดความสัมพันธ์ทำให้ผู้ขายมีโอกาสในการเข้าถึงตลาดแรงงานมากกว่า และทำให้จำนวนแรงงานผู้ขายย้ายถิ่นมีมากกว่าจำนวนแรงงานผู้หญิงที่ข้ามแดนไปทำงานในประเทศมาเลเซีย

ถึงแม้ว่าบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของมลายูจะควบคุมผู้หญิงให้อยู่อาศัยภายในครอบครัว และหมู่บ้าน แต่เนื่องจากมีความต้องการแรงงานมลายู เพื่อทำงานในร้านอาหารต้มยำเป็นจำนวนมาก เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผู้หญิงมลายูข้ามชายแดนไปทำงานไกลบ้านจากครอบครัว ผู้หญิงมลายูในหมู่บ้านจึงถูกชักชวนให้เข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศมาเลเซีย โดยอาศัยเครือข่ายการย้ายถิ่นจากผู้หญิงด้วยกัน เป็นผู้เจรจาต่อรองกับบรรทัดฐานทางสังคมมลายูที่จะอนุญาตให้ผู้หญิงสาวออกไปทำงานข้ามชายแดน การเชื่อมต่อทางสังคมภายในเครือข่ายการย้ายถิ่นผ่านความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง และความเป็นผู้หญิงที่มีความน่าเชื่อถือจะช่วยให้แรงงานผู้หญิงมลายูเจรจาต่อรองกับบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ควบคุมและกีดกันให้ผู้หญิงจำกัดพื้นที่อยู่เฉพาะพื้นที่ครอบครัว และจำกัดโอกาสของพวกเขาในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน และพื้นที่สาธารณะ ซึ่งจะเห็นว่าแรงงานผู้ขายและผู้หญิงมลายูมีการใช้เครือข่ายการย้ายถิ่นที่แตกต่างกันในการย้ายถิ่นข้ามแดนครั้งแรก ซึ่งเครือข่ายที่ให้ความช่วยเหลือผู้หญิงส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่เป็นเครือญาติและเป็นเครือข่ายผู้หญิงด้วยกัน

เพศสภาพกับการเคลื่อนย้ายภายในประเทศมาเลเซีย

เมื่อแรงงานมลายูไปทำงานในประเทศมาเลเซียระยะหนึ่ง แรงงานผู้ขายมลายูมีแนวโน้มในการย้ายที่ทำงานภายในประเทศมาเลเซียมากกว่าผู้หญิง ผู้ขายจะอาศัยเครือข่ายที่เป็นเพื่อนในการเข้าถึงโอกาสในตลาดแรงงาน ซึ่งเขาอาศัยเครือข่ายนี้ เพื่อรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งงานว่าง และช่องทางในการติดต่อกับเจ้าของกิจการร้านต้มยำ โดยผ่านเพื่อนในประเทศมาเลเซีย

ด้วยกัน แรงงานผู้ขายมลายูสามารถย้ายที่ทำงานจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้เสมอ การย้ายสถานที่ทำงานของแรงงานผู้ขาย เพื่อให้ได้รับค่าจ้างที่เพิ่มมากขึ้น ตำแหน่งงานที่ดีขึ้น และสถานที่ทำงานที่เขาต้องการ พวกเขาไม่ได้มีความกังวลต่อภัยอันตราย และความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในสถานที่ทำงานใหม่ที่เขาไม่รู้จักมาก่อน ตรงกันข้าม แรงงานผู้หญิงมลายูไม่นิยมย้ายสถานที่ทำงานบ่อยเหมือนผู้ชาย ถึงแม้ว่าเธอมีโอกาสนในการเข้าถึงตลาดแรงงานเช่นกัน แต่ผู้หญิงจะใช้เครือข่ายการย้ายถิ่นภายในประเทศมาเลเซียไม่เหมือนผู้ชาย ผู้หญิงไม่ได้อาศัยเครือข่ายเพียงเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลตลาดงานอย่างเดียว แต่ผู้หญิงจะย้ายสถานที่ทำงานใหม่ภายในประเทศมาเลเซียก็ต่อเมื่อเธอมีสมาชิกในเครือข่ายของเธออาศัยและทำงานในสถานที่แห่งใหม่นั้นด้วย ผู้หญิงส่วนใหญ่คิดว่าเธอมีความเสี่ยง และมีภัยอันตรายในฐานะที่เป็นผู้หญิง ดังนั้นเธอจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปกป้องตัวเอง การเคลื่อนย้ายสถานที่ทำงานภายในประเทศมาเลเซียจึงไม่ใช่เรื่องง่ายของผู้หญิง เธอจึงไม่นิยมย้ายสถานที่ทำงานบ่อยเหมือนกับผู้ชาย

การย้ายถิ่นครั้งแรกมาทำงานในประเทศมาเลเซีย แรงงานผู้ขายมลายูไม่ได้อาศัยเฉพาะเครือข่ายผู้ชาย แต่การเคลื่อนย้ายภายในประเทศมาเลเซียนั้น ทั้งแรงงานชายและหญิงพึ่งพาอาศัยเฉพาะเครือข่ายที่เป็นเพศเดียวกันเท่านั้น กล่าวคือ แรงงานผู้หญิงอาศัยการเคลื่อนย้ายสถานที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย โดยผ่านเครือข่ายของเพื่อนผู้หญิงด้วยกัน เช่นเดียวกับผู้ชายที่อาศัยกระบวนการย้ายถิ่นภายในผ่านเครือข่ายของเพื่อนผู้ชายเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อแรงงานมลายูเข้ามาทำงานที่ประเทศมาเลเซียแล้ว พวกเขาและเธอจะสร้างเครือข่ายของตัวเอง โดยเครือข่ายนี้จะเป็นบุคคลที่เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกัน และเพื่อนเพศเดียวกันจากสถานที่ทำงาน หรือจากเพื่อนสู่เพื่อน เครือข่ายนี้มีความสามารถในการสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการย้ายถิ่นภายในประเทศด้วย

แรงงานมลายูทั้งผู้หญิงและผู้ชายส่วนใหญ่อาศัยความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องในการย้ายถิ่นครั้งแรกในการมาทำงานในประเทศมาเลเซียโดยเฉพาะผู้หญิง การข้ามแดนมาทำงานที่ไกลบ้านจากครอบครัวของผู้หญิงนั้น พวกเขายังคงทำงานอยู่กับญาติพี่น้องในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งเธอรู้สึกว่าย่างคงขาดอิสระเสรีภาพในการดำรงชีวิตในประเทศมาเลเซีย เธอยังคงถูกควบคุมด้วยบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นเดียวกับที่หมู่บ้าน เช่น เธอไม่มีโอกาสที่จะออกไปเที่ยวในวันหยุด หรือตอนกลางคืนหลังเลิกงาน เธอจะต้องได้รับอนุญาตจากญาติก่อนเสมอ เมื่อแรงงานผู้หญิงมีประสบการณ์ย้ายถิ่นพอควร เธอจะย้ายที่ทำงานใหม่ภายในประเทศมาเลเซีย การย้ายสถานที่ทำงานใหม่หมายถึงการอยู่ห่างไกล

จากญาติพี่น้อง ทำให้เธอมีโอกา และอิสระในการดำเนินชีวิตด้วยตัวของตัวเอง ทั้งนี้เธอจะไม่ขออนุญาตครอบครัวของเธอที่อยู่ประเทศไทยก่อน เธอจะบอกให้ครอบครัวรู้ภายหลัง เมื่อเธอย้ายไปทำงานสถานที่ใหม่แล้ว เนื่องจากกลัวว่าครอบครัวจะไม่อนุญาตให้ย้ายที่ทำงานไปจากญาติพี่น้อง หรือบุคคลที่ช่วยเหลือในการย้ายถิ่นครั้งแรก การย้ายที่ทำงานภายในประเทศมาเลเซียเป็นกลวิธีหนึ่งของผู้หญิงที่ต้องการเป็นอิสระจากบรรทัดฐานทางสังคม วัฒนธรรมที่ยังคงครอบงำวิถีชีวิตของเธอ ถึงแม้ว่าจะอยู่ไกลจากถิ่นฐานบ้านเกิด

บทสรุป

บทความนี้ให้ความสนใจต่อเพศสภาพกับเครือข่ายการย้ายถิ่นของแรงงานมลายูไทยที่เคลื่อนย้ายแรงงานจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าไปทำงานในร้านอาหารต้มยำในประเทศมาเลเซีย เพื่อทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ทางเพศสภาพที่มีต่อการขบวนการย้ายถิ่นผ่านการเข้าถึง และใช้เครือข่ายการย้ายถิ่นจากถิ่นต้นทางเข้าไปทำงานในถิ่นปลายทาง และเคลื่อนย้ายภายในถิ่นปลายทาง เครือข่ายการย้ายถิ่นมีบทบาทที่สำคัญต่อการขบวนการย้ายถิ่นในครั้งแรก และการย้ายถิ่นภายในประเทศมาเลเซีย โดยแรงงานผู้ขายมลายู และผู้หญิงมลายูมีเครือข่ายและใช้เครือข่ายการย้ายถิ่นที่แตกต่างกัน เนื่องจากระบบขายเป็นใหญ่ในครอบครัวและชุมชนมลายู ที่จำกัดโอกาสในการเคลื่อนย้าย และการทำงานที่ไกลจากครอบครัว แรงงานผู้หญิงมลายูจึงต้องอาศัยกลวิธีในการเจรจาต่อรองกับอำนาจขายเป็นใหญ่โดยอาศัยเครือญาติพี่น้องที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และเครือข่ายจากเพศหญิงด้วยกัน เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ ผู้หญิงยังใช้เครือข่ายผู้หญิงในการเคลื่อนย้ายสถานที่ทำงานภายในประเทศมาเลเซีย เพื่อค้นหาโอกาสที่ดีกว่าในการทำงาน รวมถึงอิสระภาพที่ไกลจากบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่ยังคงครอบงำเธอในการทำงานกับญาติพี่น้องในมาเลเซีย ในทางตรงข้าม แรงงานผู้ขายมลายูมีโอกาที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่หลากหลายที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งจากผู้หญิงและผู้ขายในการย้ายถิ่นครั้งแรก ทำให้ผู้ขายมีโอกาเข้าถึงตลาดแรงงานในประเทศมาเลเซียมากกว่า รวมถึงแรงงานผู้ขายมีแนวโน้มในการย้ายสถานที่ทำงานในประเทศมาเลเซียมากกว่าโดยอาศัยเครือข่ายของผู้ขายด้วยกัน ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารในตลาดแรงงานมาเลเซีย

บรรณานุกรม

- คำนวน นวลสนอง นิสากร กล้านรงค์ และมูหำหมัด สาแลบิง. (2552). พัฒนาการและแนวโน้มการย้ายถิ่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 3(2) : 77-97.
- พรพันธุ์ เข้มคุณาคัย และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ. (2552). "ผู้หญิง" มลายูมุสลิมชายแดนใต้ : แรงงานรับจ้างนอกระบบในประเทศมาเลเซีย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 3(2) : 122-140.
- สุทธิพร บุญมาก. (2554). บทบาทของเครือข่ายการย้ายถิ่นของแรงงานคนไทยเชื้อสายมลายูในร้านตัดยาประเทศมาเลเซีย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 28 (1) : 101-123.
- Berg, B. L. (2004). **Qualitative research methods for the Social Sciences** Boston, Allyn and Bacon.
- Bunmak, S. (2010). "Transnational Migrant Networks of Patani Malay Unauthorized Workers from Thailand in Malaysia". Proceedings of the 2010 Asian Studies Association of Australia 18th Biennial Conference, 5-8 July, University of Adelaide, South Australia, Australia.
- Fetterman, D. M. (1998). **Ethnography: Step by Step**. Thousand Oaks California, Sage Publications.
- Gubrium, J. F. and J. A. Holstein (1997). **The New Language of Qualitative Method**. New York, Oxford University Press.
- Klanarong, N. (2003). "Female International Labour Migration from Southern Thailand". PhD. thesis Department of Geographical and Environmental Studies. Adelaide, University of Adelaide.

- Lertrit, S. (1992). **Extension of Industry and Its Implication for the Way of Life of Thai-Muslim Women in Pattani**. Prince of Songkhla University, Pattani Campus.
- Rahimmula, C. (2008). **Trends in Welfare Management for Levy Agreement to Motivate Illegal Thai Restaurant Labors to Become Malaysian legal Foreign Labors**. Research Conference 2008, 15 July, Prince of Songkhla University, Pattani Campus.
- Rudnick, A. M. (2009). "Working Gendered Boundaries: Temporary Migration Experiences of Bangladeshi Women in Malaysia Export Industry from a Multi-Sited Perspective". Ph.D thesis. Faculty of Social and Behavioral Sciences, Amsterdam, University of Amsterdam.
- Sarantakos, S. (2005). **Social Research**. New York, Palgrave Macmillan.3

